

РОЗДІЛ 1 АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

УДК 364.4-057.36

DOI <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.6.1>

Олена БАЛУХТИНА

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри соціальної роботи,
Національний університет «Запорізька політехніка», вул. Жуковського, 64, м. Запоріжжя,
Україна, 69011

ORCID: 0000-0002-1085-6908

Ліна ТАНКУШИНА

студентка факультету соціальних наук, Національний університет «Запорізька політехніка»,
вул. Жуковського, 64, м. Запоріжжя, Україна, 69011

ORCID: 0009-0006-8438-6861

Бібліографічний опис статті: Балухтіна, О., Танкушина, Л. (2024). Запровадження в Україні інституту помічника ветерана та шляхи його вдосконалення. *Ввічливість. Humanitas*, 6, 3–7, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.6.1>

ЗАПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ ІНСТИТУТУ ПОМІЧНИКА ВЕТЕРАНА ТА ШЛЯХИ ЙОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

У статті розглядається новий сервіс, який повинен відігравати значну роль у системі соціальної підтримки ветеранів та виходить за межі діяльності соціальних працівників. Здійснено аналіз наявної інформації щодо проєкту «Помічник ветерана» та сучасного стану ветеранської політики. Основна увага приділена результативності проєкту, визначенню ключових викликів, з якими стикаються професіонали під час його реалізації, а також можливостям покращення процесу надання послуг для забезпечення всебічного підходу до супроводу ветеранів.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні перспектив розвитку інституту помічника ветерана, а також у розробці практичних рекомендацій стосовно впровадження нової посади «фахівець із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб». Об'єктом дослідження є інститут помічника ветерана. Предметом є виклики та перспективи реалізації нового сервісу.

У дослідженні застосовано загальнонаукові та спеціально наукові методи, зокрема методи кабінетного дослідження, прогнозування, порівняння та аналізу, що дозволило узагальнити інформацію, зібрану з веб-ресурсів. Використання методу аналізу документів при роботі з нормативно-правовими актами дозволило глибоко розкрити регулятивні аспекти досліджуваної проблеми.

Новизна дослідження полягає у систематичному підході до аналізу проєкту «Помічник ветерана», який розширює спектр підтримки для ветеранів і враховує їхні специфічні потреби. Дослідження підкреслює важливість професійного стандарту «фахівець із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб», що повинен забезпечити якісну підготовку фахівців для роботи з ветеранами. У висновках сформульовано прогнози щодо викликів, які можуть виникнути в процесі впровадження нової професії, та перспектив її подальшого розвитку по всій Україні.

Ключові слова: помічник ветерана, проєкт, фахівець із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб.

Olena BALUKHTINA

PhD in Historical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Social Work, National University «Zaporizhzhia Polytechnic», 64 Zhukovsky str., Zaporizhzhia, Ukraine, 69011

ORCID: 0000-0002-1085-6908

Lina TANKUSHYNA

Student at the Faculty of Social Sciences, National University «Zaporizhzhia Polytechnic», 64 Zhukovsky str., Zaporizhzhia, Ukraine, 69011

ORCID: 0009-0006-8438-6861

To cite this article: Balukhtina, O., Tankushyna, L. (2024). Zaprovadzhennia v Ukraini instytutu pomichnyka veterana ta shliakhy yoho vdoskonalennia [Introduction of the veteran assistant institute in Ukraine and ways of its improvement]. *Vvichlyvist. Humanitas*, 6, 3–7, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.6.1>

INTRODUCTION OF THE VETERAN ASSISTANT INSTITUTE IN UKRAINE AND WAYS OF ITS IMPROVEMENT

The article examines a new service that plays a significant role in the system of social support for veterans and goes beyond the professional activities of social workers. An analysis of the available information regarding the «Veteran's Assistant» project, the professional standard «Specialist in accompanying war veterans and demobilized persons» and the current state of veteran policy was carried out. The main focus is on evaluating the effectiveness of the experimental project, identifying key challenges faced by professionals during its implementation, as well as opportunities to improve the process of providing services to ensure a comprehensive approach to supporting veterans.

The purpose of the study is to theoretically substantiate the prospects for the development of the veteran's assistant institute, as well as to develop practical recommendations regarding the implementation of the new specialty.

General scientific methods of learning about social phenomena and processes were applied, in particular methods of office research, forecasting, comparison and analysis. In addition, the method of document analysis was applied when working with regulatory and legal acts, which made it possible to deeply reveal the regulatory aspects of the investigated problem.

The novelty of the study is a systematic approach to the analysis of the project, which expands the spectrum of support for veterans and takes into account their specific needs. The study emphasizes the importance of the professional standard, which should ensure high-quality training of specialists to work with veterans. The conclusions formulate forecasts regarding the challenges that may arise during the introduction of a new profession and the prospects for its further development.

Key words: veteran's assistant, project, specialist in accompanying war veterans and demobilized persons.

Актуальність проблеми. Міністерство у справах ветеранів (далі – Мінветеранів) прогнозує, що кількість громадян, які матимуть статус ветерана після війни і потребуватимуть особливої уваги та турботи, збільшиться у 4 рази, і сягне 5 млн осіб. Ці дані свідчать про те, що в майбутньому Україна стане країною ветеранів та ветеранок та потребуватиме системного підходу до їхньої ресоціалізації і адаптації в суспільстві. Аналіз теоретичної бази дослідження показує, що існуюча ветеранська політика поки не готова ефективно підтримувати ветеранів, тому потребує вдосконалення. Наше дослідження – спроба аналізу пілотного проєкту «Помічник ветерана» та його трансформацію в 2024 році шляхом створення нової посади «фахівця із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Запровадження інституту помічника ветерана, та його подальше переформатування ще

не отримали достатнього аналізу в наукових публікаціях, що пояснюється новизною теми.

Зокрема, ряд вчених (І. Мамаєв; Ю. Сербалюк, 2024) проаналізували особливості діяльності помічника ветерана та фахівця із супроводу, розглянули історичні аспекти, зарубіжний досвід соціального супроводу ветеранів, членів їхніх родин. Питання ветеранської політики та соціального захисту досліджували також Л. Яценко, Г. Терещук, М. Кравченко, Е. Костишин, Є. Гордієнко, І. Наливайко, Ю. Шевців та ін.

Результати нашого дослідження знайшли відображення в публікації двох тез на науково-практичних конференціях (О. Балухтіна, Л. Танкушина, 2023, 2024).

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні перспектив розвитку інституту помічника ветерана, а також у розробці практичних рекомендацій щодо реалізації нової професії «фахівець із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб».

Виклад основного матеріалу. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 18 червня 2023 року «Про реалізацію експериментального проєкту щодо запровадження інституту помічника ветерана у системі переходу від військової служби до цивільного життя» пілотний проєкт «Помічник ветерана» запущений 1 липня 2023 року. Помічник ветерана – фахівець зі спеціальною підготовкою, який фасилітує діалог між органами влади та ветераном, надає послуги та сприяє ветеранам у реалізації їх можливостей, прав, гарантій, пільг. Фахівець із супроводу – перша особа, яка зустрічає ветеранів після повернення в громаду.

Після дев'яти місяців реалізації Мінветеранів вирішило перезапустити проєкт, оскільки він зіткнувся з труднощами. Основною проблемою, на думку міністерства, стала фінансова неспроможність громад виконувати свої зобов'язання в сфері соціального захисту ветеранів, зокрема забезпечувати надання соціальних послуг, як того вимагає закон. Таким чином, у 2024 році проєкт «Помічник ветерана» трансформовано, і до Національного класифікатора України додано новий професійний стандарт – «фахівець із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб» (група 2446.2 професіонали у галузі соціального захисту населення). Затверджено посади фахівця, фахівця II категорії, фахівця I категорії, провідного фахівця. Наразі, з 22 серпня 2024 року Мінветеранів України відкрило прийом заяв на участь у відборі на посади фахівця із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб.

Трансформаційні зміни, що відбулися в проєкті представлені в таблиці 1.

Помічники ветеранів розпочали роботу в зазначених регіонах, але станом на грудень 2023 року ефективно діяли лише у Вінниці, де 12 спеціалістів працювали завдяки фінансуванню з міського бюджету. У Полтавській області дев'ять помічників завершили навчання, проте через брак коштів працював лише один, надаючи підтримку ветеранам Кременчука та допомагаючи з працевлаштуванням, реабілітацією й соціальними питаннями. Через затримки з виплатами та відсутність належних умов значна частина фахівців залишалася без роботи, що зумовило необхідність перегляду та оновлення проєкту.

Таким чином, внесені у 2024 році зміни покликані сприяти ефективному освоєнню нової професії та забезпеченню безперешкодної інтеграції фахівців у робочі процеси. Перспективність нового сервісу підтверджена зарубіжним досвідом Великої Британії, США та Хорватії, де ефективно працює практика залучення спеціальних менторів, які допомагають ветеранам будувати гідне життя (О. Балухтіна, Л. Танкушина, 2023). Проте, аналізуючи реалізацію проєкту ми визначаємо ряд недоліків, на які треба звернути увагу:

1. Фінансування проєкту та співпраця з громадами мають ключове значення, адже це суттєво впливає на ефективність роботи фахівців. Фахівець має стати посередником між громадськими структурами та клієнтом, що дозволить уникнути дублювання послуг і сприятиме швидкому вирішенню проблем ветеранів. Водночас фінансування та виплата зарплати повинні бути стабільними, що забезпечить безперервність надання послуг і підвищення їхньої якості як на сьогодні, так і в майбутньому.

2. Важливо, щоб фахівці мали не лише теоретичні знання, але й практичні навички у роботі з ветеранами, які потребують юридичної, психологічної та соціальної підтримки. Тому підготовка має бути спеціалізованою та комплексною.

3. Заплановане масштабне впровадження по всій Україні може створити значне навантаження при навчанні фахівців та розподілу ресурсної бази. Під час реалізації проєкту «Помічник ветерана» вже виникали труднощі з недостатньою підтримкою фахівців на робочих місцях та затримкою виплати заробітної плати. Через нестабільну безпекову ситуацію прогнозуємо труднощі впровадження професії в прифронтових регіонах країни.

4. Наразі бракує достатньої промоції в публічному просторі, що показує доволі слабку інформаційну кампанію. Це обмежує обізнаність серед ветеранів та можливих кандидатів на посади.

Підсумовуючи, зазначимо, що однозначно позитивним є те, що на державному рівні створена нова професія, яка спеціалізується на роботі виключно з ветеранами, забезпечуючи їхній комплексний супровід. Робота має бути побудована на зручній системі звернення громадян, формування зворотного зв'язку, поінформованості про права та гарантії, про-

грами соціального захисту та працевлаштування (Е. Костишин, Ю. Шевців, 2023, с. 23). Залучення спеціалістів дозволить вирішувати багато питань безпосередньо на місці, уникаючи потреби звертатися до різних установ, і спрямовувати зусилля на підтримці конкретної групи.

Висновки. Створення інституту помічника ветерана є перспективним напрямком у покращенні життя та підтримці ветеранів війни в Україні. У цивільному житті ветерани стикаються з численними викликами, тому на державному рівні необхідно розробляти дієві стратегії допомоги. Спеціаліст, який

працюватиме з ветеранами та їхніми сім'ями, відіграватиме ключову роль у наданні соціальної, психологічної та правової підтримки. Він забезпечуватиме координацію отримання соціальних послуг та пільг, допомогу з працевлаштуванням, а також сприятиме адаптації до мирного життя, створюючи індивідуальний план підтримки відповідно до потреб ветеранів.

Запуск проєкту на загальнонаціональному рівні, початок роботи фахівців із супроводу з конкретними випадками клієнтів дозволить на практиці точніше оцінити його ефективність реалізації в різних областях країни.

Таблиця 1

Порівняння проєкту в 2023–2024 роках

Критерій	Реалізація в 2023 році	Реалізація в 2024 році
Фінансування	Фінансування відбувалось з держбюджету, на створення мережі підтримки закладено 3,8 млрд грн. Свою частку мали додати і місцеві бюджети.	Уряд передбачив 2,9 млрд грн з державного бюджету для оплати праці фахівців. Частково виплата зарплати здійснюється за рахунок місцевого бюджету. Окремо громада може залучати для фінансування допомогу міжнародних організацій та гранти.
Територія	Липень – реалізація проєкту почалась у Львівській, Вінницькій, Дніпропетровській і Миколаївській областях. З 10 жовтня доєдналися Закарпатська, Київська, Сумська, Полтавська, Харківська області та місто Київ.	Поширюється на всю територію України, окрім тимчасово окупованих територій та територій, на яких ведуться активні бойові дії.
Застосування принципу «рівний-рівному»	Базовий принцип проєкту, який мав забезпечити ветеранам зручний та зрозумілий сервіс. Підгрунття: тільки ветеран може зрозуміти іншого ветерана, завдяки їхньому спільному досвіду. Тому помічники відбиралися серед самих ветеранів або членів їхніх сімей.	Прийнято рішення відійти від базового принципу. Помічниками ветерана можуть бути не лише ветерани або демобілізовані особи, а й інші фахівці, які мають відповідну підготовку та розуміння потреб ветеранів.
Вимоги до кандидатів	Громадяни України, ветерани війни або члени їхніх сімей, які володіють українською мовою та мають освіту не нижче рівня молодшого бакалавра.	Громадяни України зі статусом ветерана війни, які мають рівень освіти не нижче бакалавра в галузях знань: «Освіта/Педагогіка», «Соціальні та поведінкові науки», «Право», «Охорона здоров'я», «Соціальна робота», «Публічне управління та адміністрування». Також кандидатом може стати громадянин який має сертифікат про підвищення кваліфікації за напрямом: «Фахівець із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб».
Навчання та курси	Три тижні окремої підготовки за шістьма блоками: 1. юридичний супровід; 2. соціальний захист ветеранів у громаді; 3. супровід реабілітації ветеранів та їхніх родин; 4. психологічні та комунікативні стратегії у роботі з ветеранами; 5. професійна адаптація ветеранів до цивільного життя; 6. організація роботи й документообігу помічника ветерана.	Три тижні підготовки (або підвищення кваліфікації) у закладах вищої освіти та Центрах ветеранського розвитку Мінветеранів відповідно до типової освітньої програми, розробленої та затвердженої Міністерством.
Заробітна плата фахівця	Орієнтовно 16 тис. грн.	17 860 грн та можливі надбавки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Балухтіна О. М., Танкушина Л. В. Аналіз реалізації проєкту «Помічник ветерана». *Суспільство і особистість у сучасному комунікаційному дискурсі : матеріали V Всеукраїнської наук.-практ. конф.*, м. Запоріжжя, 14-15 травня 2024 р. Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2024. С. 67–71.
2. Балухтіна О. М., Танкушина Л. В. Пілотний проєкт «Помічник ветерана». *Актуальні дослідження в соціальній сфері : матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф.*, м. Одеса, 10 листопада 2023 р. Одеса : НУ «Одеська політехніка», 2023. С. 104–106.
3. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія соціально-педагогічна / За ред. Л.П. Мельник, Т.Л. Опалюк. Вип. 39. [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський : Видавель Ковальчук О. В., 2024. 228 с.
4. Костишин Е.І., Шевців Ю.О. Особливості реалізації політики ветеранського розвитку в Україні. *Публічне управління та соціальна робота*. 2023. № 2. С. 19–24.
5. Опис проєкту «Помічник ветерана» / Міністерство у справах ветеранів України. URL: <https://mva.gov.ua/ua/pomichnik-veterana/opis-proyektu> (дата звернення: 21.10.2024).
6. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи : навчальний посібник / за заг. ред. Л. Царенко. Київ : Організація з безпеки і співробітництва в Європі, 2018. Том 2. 240 с.
7. Помічників ветеранів набирають переважно з ветеранів: побратимам порозумітися простіше / Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3799273-pomicnikiv-veteraniv-nabiraut-perevazno-z-veteraniv-pobratimam-porozumitisa-prostise.html> (дата звернення: 22.10.2024).
8. Про реалізацію експериментального проєкту щодо запровадження інституту помічника ветерана в системі переходу від військової служби до цивільного життя : Постанова Кабінету Міністрів України від 19 червня 2023 р. № 652. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/652-2023-п/ed20230619#Text>. (дата звернення: 23.10.2024).
9. Професійний стандарт «Фахівець із супроводу ветеранів війни та демобілізованих осіб»: Наказ Міністерства у справах ветеранів України від 09 квітня 2024 р. № 111. URL: https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/604-profesijnij_standart_10_04_2024_do_nakazu_111.pdf (дата звернення: 24.10.2024).
10. У Мінветеранів обговорили перспективні напрями співпраці із Данією щодо реінтеграції українських ветеранів та їхніх сімей / Міністерство у справах ветеранів України. URL: <https://mva.gov.ua/ua/news/u-minveteraniv-obgovorili-perspektivni-napryami-spivpraci-iz-daniyeyu-shchodo-reintegraciyi-ukrayinskih-veteraniv-ta-yihnih-simej> (дата звернення: 25.10.2024).

REFERENCES:

1. Balukhtina, O., & Tankushyna, L. (2024). Analiz realizatsii proiektu «Pomichnyk veterana» [Analysis of the implementation of the «Veteran's Assistants» project]. Proceedings from «*Suspilstvo i osobystist u suchasnomu komunikatsiinomu dyskursi*» : *materialy V vseukrainskoi nauk.-prakt. konf.* (pp. 67–71). Zaporizhzhia : NU «Zaporizka politekhnikha» [in Ukrainian].
2. Balukhtina, O., & Tankushyna, L. (2023). Pilotnyi proiekt «Pomichnyk veterana» [Pilot project «Veteran's Assistant»]. Proceedings from «*Aktualni doslidzhennia v sotsialnii sferi*» : *materialy mizhnar. nauk.-prakt. internet-konf.* (pp. 104-106). Odesa : NU «Odeska politekhnikha» [in Ukrainian].
3. Melyuk, L.P., & Opaliuk, T.L. (Ed.). (2024). Zbirnyk naukovykh prats Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohienka. Serii sotsialno-pedahohichna [A collection of scientific works of the Kamianets-Podilskiy National University named after Ivan Ohienko. The series is socio-pedagogical]. (Vol. 39). Kamianets-Podilskiy : Vydavets Kovalchuk O. V. 228 [in Ukrainian].
4. Kostyshyn, E.I. & Shevtsiv, Y.O. (2023). Osoblyvosti realizatsii polityky veteranskoho rozvytku v Ukraini [Peculiarities of the implementations of the policy of veteran development in Ukraine]. *Publichne upravlinnia ta sotsialna robota – Publik Administration and Social Work*, 2, 19–24. [in Ukrainian].
5. Opys proiektu «Pomichnyk veterana» (2024) [Description of the «Veteran's Assistant» project]. Ministerstvo u spravakh veteraniv Ukrainy. – Ministry of Veterans Affairs of Ukraine. Retrieved from <https://mva.gov.ua/ua/pomichnik-veterana/opis-proyektu> (data zvernennia: 21.10.2024) [in Ukrainian].
6. Tsarenko, L (Eds.). (2018). Osnovy reabilitatsiinoi psykholohii: podolannia naslidkiv kryzy [Basics of rehabilitation psychology : overcoming the consequences of the crisis] navchalnyi posibnyk. Kyiv : Orhanizatsiia z bezpeky i spivrobitnytstva v Yevropi. (Vol. 2), 240 [in Ukrainian].
7. Pomichnykiv veteraniv nabyraut perevazhno z veteraniv: pobratymam porozumititsia prostishe (2024) [Veteran assistants are recruited mainly from veterans : it is easier for fellow veterans to get along]. *Ukrinform*. Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3799273-pomicnikiv-veteraniv-nabiraut-perevazno-z-veteraniv-pobratimam-porozumitisa-prostise.html> (data zvernennia: 22.10.2024) [in Ukrainian].
8. Pro realizatsiiu eksperymentalnoho proiektu shchodo zaprovadzhennia instytutu pomichnyka veterana v systemi perekhodu vid viiskovoi sluzhby do tsyvilnoho zhyttia : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy [On the implementation of an experimental project on the introduction of the veteran's assistant institute in the system of transition from military service to civilian life : Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine] vid 19 chervnia 2023 r. № 652. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/652-2023-п/ed20230619#Text>. (data zvernennia: 23.10.2024) [in Ukrainian].
9. Profesiyniy standart «Fakhivets iz suprovodu veteraniv viiny ta demobilizovanykh osib»: Nakaz Ministerstva u spravakh veteraniv Ukrainy [Professional standard «Specialist in accompanying war veterans and demobilized persons» : Order of the Ministry of Veterans Affairs of Ukraine] vid 09 kvitnia 2024 r. № 111. Retrieved from https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/604-profesijnij_standart_10_04_2024_do_nakazu_111.pdf (data zvernennia: 24.10.2024) [in Ukrainian].
10. U Minveteraniv obhovoryly perspektyvni napryamy spivpratsi iz Daniieiu shchodo reintegratsii ukrainskykh veteraniv ta yikhnikh simej (2024) [Prospective areas of cooperation with Denmark regarding the reintegration of Ukrainian veterans and their families were discussed at the Ministry of Veterans Affairs of Ukraine]. Ministerstvo u spravakh veteraniv Ukrainy. – Ministry of Veterans Affairs of Ukraine. Retrieved from <https://mva.gov.ua/ua/news/u-minveteraniv-obgovorili-perspektivni-napryami-spivpraci-iz-daniyeyu-shchodo-reintegraciyi-ukrayinskih-veteraniv-ta-yihnih-simej> (data zvernennia: 25.10.2024) [in Ukrainian].